

ЩОДО ВИБОРІВ ДО ДЕРЖАВНОЇ ДУМИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ 17-19 ВЕРЕСНЯ Ц.Р.

В. В. Ярмоленко, головний консультант відділу зовнішньої політики
центру зовнішньополітичних досліджень НІСД

Висновки

Нинішнє керівництво Росії забезпечило формування бажаного йому складу Державної думи.

Водночас результат «Єдиної Росії» (ЄР) свідчить про значне зниження суспільної довіри до нинішнього керівництва РФ та зростаючу кризу т.зв. «Кримського консенсусу». Помітне збільшення електоральної підтримки на багатомандатному та одномандатних округах кандидатів від Комуністичної партії Російської Федерації (КПРФ), Ліберально-демократичної партії Росії (ЛДПР) та самовисуванців, які виграли або здобули друге місце, є результатом протестного голосування. Досить потужним подразником для влади стала технологія тактичного голосування за кандидата від будь якої партії крім ЄР (т.зв. «розумне голосування»), яку просуває команда опозиційного політика О. Навального.

Реакцією керівництва РФ на ці виклики зокрема стала поява контрольованої нової парламентської партії – «Нові люди», що має продемонструвати наявність політичної конкуренції та перспективи оновлення політичного ландшафту.

Українській стороні доцільно розглянути можливість *ініціювати на рівні ПАРЄ резолюцію щодо невизнання цьогорічних виборів до Державної думи РФ* як таких, що відбувалися в умовах, які не сприяють вільному та справедливому волевиявленню, та всупереч нормам міжнародного права – на тимчасово окупованих територіях України.

Компетентним органам України доцільно розглянути питання впровадження санкцій щодо організацій та осіб, причетних до організації транспортування та залучення жителів ОРДЛО до голосування.

У період з 17 по 19 вересня ц.р. відбулися вибори до Державної думи Російської Федерації. Процедура цьогорічних виборів відбувалася за моделлю подібною до загальноросійського голосування за зміни до конституції РФ 25 червня – 1 липня 2020 р. – голосування тривало протягом трьох днів, громадянам низки регіонів¹ було надано можливість взяти участь у волевиявленні шляхом електронного дистанційного голосування. Це суттєво збільшило можливості для фальсифікації волевиявлення.

Український аспект

Всупереч нормам міжнародного права голосування до Державної думи відбулося на тимчасово окупованих АР Крим та м. Севастополь. Водночас, на відміну від попереднього скликання, до нового складу нижньої палати парламенту Росії не потрапив жодний представник Кримського півострову.

Про невизнання виборів на окупованих українських територіях (у Криму та Севастополі) заявили США, Європейський Союз, Велика Британія, Канада, Грузія та Туреччина.

Нинішні вибори до Державної думи стимулювали керівництво РФ до активізації кампанії із надання паспортів РФ для мешканців ОРДЛО задля залучення на підтримку провладної ЄР додаткових виборців. Станом на першу половину 2021 року видано близько 600 тис. паспортів, 163 тис. жителів ТОТ Донецької і Луганської областей взяли участь у голосуванні завдяки організації транспортування безпосередньо до дільниць у Ростовській області РФ. Цьому передувала активна агітаційна кампанія в ОРДЛО з боку керівництва ЄР. За результатами праймеріз від Ростовської області до списку від цієї провладної партії потрапив колишній т.зв. «глава ради міністрів ДНР» О.Бородай.

Диригування електоральним процесом

Виборча явка склала 51,68%, що на 3,8% більше, ніж на попередніх парламентських виборах 2016 р. та на близько 16% менше, ніж протягом попередніх президентських виборів 2018 р. Станом на 21 вересня ц.р. відповідно до 100%² підрахованих голосів до нижньої палати парламенту Росії за загальними списками потрапляють п'ять політичних партій – «Єдина Росія», «Комуністична партія Російської Федерації», «Ліберально-демократична партія Росії», «Справедлива Росія – За правду» (СРЗП) та «Нові люди», а також кандидати, що балотувалися за одномандатними округами від політичних партій «Громадянська платформа», «Партія росту», «Родіна» та шляхом самовисування.

Особливістю передвиборчої кампанії стали значні зусилля з мобілізації електорату ЄР. Після успішного результату на виборах 2016 р. (54,2%, що дало змогу

¹ Місто Москва, тимчасово окуповане місто Севастополь, Курська, Мурманська, Нижегородська, Ростовська та Ярославська області.

² Остаточні результати волевиявлення Центральна виборча комісія РФ планує оголосити 24 вересня ц.р.

отримати найбільшу кількість мандатів за всю історію існування партії – 343 із 450), забезпеченого суспільною консолідацією навколо т.зв. «Кримського консенсусу», рейтинг ЄР значно знизився, особливо внаслідок прийняття пенсійної реформи у 2018 році та низької ефективності зусиль уряду й регіонального керівництва з подолання наслідків пандемії COVID-19.

Це зумовило зріст підтримки лівих та популістських політичних сил (КПРФ та ЛДПР) та спричинило низку маніпуляцій і спроб відтягнути голоси: об'єднання лівоцентристської «Справедливої Росії» з «Патріотами Росії» та новоутвореної «За правду» (одним із лідерів є відомий російський письменник та учасник незаконних збройних формувань т.зв. «Л/ДНР» З.Прилепін); створення партій-дублерів, що перебрали на себе голоси потенційних конкурентів ЄР («Партія пенсіонерів», «Російська партія свободи та справедливості», «Партія комуністів Росії» тощо).

У передвиборчій риторичі представників ЄР та керівництва РФ, яке відкрито агітувало за провладну партію, переважали теми подолання соціально-економічних наслідків, спричинених пандемією COVID-19 та перспективи розвитку соціального капіталу Росії. З метою оновлення образу самої ЄР до першої п'ятірки списку було включено двох високопосадовців, які мають найвищий рейтинг довіри – міністр оборони РФ С.Шойгу та міністр закордонних справ С.Лавров, а також відомих представників громадськості – лікар Д.Проценко, глава «Загальноросійського фронту» Є.Шмельова та дитячий омбудсмен А.Кузнєцова.

У 2020 р. підприємцем А.Нечаєвим було створено партію «Нові люди», ідеєю якої була **реалізація запиту суспільства**, особливо представників середнього і малого бізнесу, **на «нові обличчя» у владі та змінюваність управлінського складу органів державної влади**. Ця політична сила зуміла відтягнути на себе голоси потенційних виборців інших право-ліберальних та консервативних опозиційних партій, зокрема «Яблока» та «ПАРНАСу», що дозволило їй пройти до складу нового скликання Державної думи.

Цьогорічний виборчий процес супроводжувався значним використанням адміністративного ресурсу на користь ЄР: одноразові виплати для соціально вразливих прошарків населення (пенсіонерів, малозабезпечених сімей), військових та співробітників правоохоронних органів; мобілізація представників бюджетної сфери для голосування у перший день виборів (про що зокрема свідчить висока кореляція між рівнем явки у виборчих округах та відданих за ЄР голосів); адміністративний або силовий тиск на несистемне опозиційне середовище (вибіркове застосування законів про «іноземних агентів», «небажані організації» та «екстремістські організації» щодо незалежних ЗМІ та неурядових організацій, відкриття кримінальних справ проти опозиційних діячів у кримінальних справах, які пов'язані із масовими протестами у січні ц.р. тощо) та інтернет-ресурси (блокування доступу до інформації, пов'язаної із «розумним голосуванням»).

Проявилось чітке **розділення електоральної підтримки партій в залежності від суб'єкту федерації**. Найбільшу підтримку ЄР (більше половини голосів) здобула у регіонах Північнокавказького (особливо в «етнічних» республіках – Чечні, Дагестані та Інгушетії), Південного та Приволзького (за винятком Республіки Марій-Ел, де найбільше голосів здобула КПРФ) федеральних округів. Найменше голосів ЄР отримала в Далекосхідному федеральному окрузі, у Республіці Саха (Якутія) та Хабаровському краї (більшість голосів отримала КПРФ) та Північно-Західному федеральному окрузі (у жодному з регіонів ЄР не набрала принаймні половини голосів, в Ненецькому автономному окрузі більшість голосів отримала КПРФ).

Додаток: Порівняльна таблиця результатів виборів до Державної думи РФ партій та позапартійних кандидатів, що отримали мандати у 2016 та 2021³ рр.

(Джерело: <http://www.vybory.izbirkom.ru/>)

Назва партії	2016 р.			2021 р.		
	Відсоток голосів за списками партій	Кількість мандатів, здобутих на багатомандатному окрузі	Кількість мандатів, здобутих на одномандатних округах	Відсоток голосів за списками партій	Кількість мандатів, здобутих на багатомандатному окрузі	Кількість мандатів, здобутих на одномандатних округах
«Єдина Росія»	54,20	140	203	49,82	126	198
«КПРФ»	13,34	35	7	18,93	48	9
«ЛДПР»	13,14	34	5	7,55	19	2
«Справедлива Росія – За правду»	6,22	16	7	7,55	19	8
«Нові люди»	---	---	---	5,32	13	0
«Громадянська платформа»	0,22	0	1	0,15	0	1
«Партія росту»	1,29	0	1	0,52	0	1
«Родіна»	1,51	0	1	0,8	0	1
Самовисування	---	---	1	---	---	5

³ Станом на 21 вересня ц.р.